05/06/2021

Διαδικτυακή παρενόχληση με θύματα εφήβους και η συμβολή της ζωής της εκκλησίας

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Κύπρου

“Διαδικτυακή παρενόχληση με θύματα εφήβους και η συμβολή της ζωής της εκκλησίας και της οικογένειας στην πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος”

Βραβευθείσα έκθεση στον Θ’ Παγκύπριο Μαθητικό Διαγωνισμό της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Το κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στην επίσημη ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Κύπρου στις 6 Απριλίου 2016 και αναδημοσιεύτηκε στις 5 Ιουνίου 2021.

Ονοματεπώνυμο: Χρύσανθος Ιωάννου

Σχολείο: Λύκειο Αγίου Νεοφύτου

Αδιαφιλονίκητα, το διαδίκτυο στη σημερινή εποχή θεωρείται ένα παγκόσμιο εργαλείο με απεριόριστες και τεράστιες δυνατότητες, οι οποίες κατά κύριο λόγο διευκολύνουν τη ζωή των ανθρώπων σε διάφορους τομείς. Όμως, όπως συμβαίνει με όλες τις δυνατότητες που προσφέρονται στον άνθρωπο, έτσι και το διαδίκτυο εγκυμονεί αρκετούς κινδύνους. Ένας από τους κυριότερους κινδύνους που

ελλοχεύει είναι η διαδικτυακή παρενόχληση, κυρίως με θύματα εφήβους, που αβίαστα θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ο πιο σοβαρός κίνδυνος που διατρέχει ένας νέος στο διαδίκτυο. Στόχος επιδιωκόμενος του θύτη είναι η απειλή και η ταπείνωση του θύματος καθώς και η πρόκληση συναισθηματικής και ψυχολογικής βλάβης. Ωστόσο, η συμβολή της ζωής της οικογένειας καθώς και οι ζείδωρες αξίες και αρετές της εκκλησίας μας μπορούν να αποτελέσουν φωτοδότη ήλιο και να συμβάλουν καθοριστικά και καταλυτικά στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του προβλήματος, αρκεί ο έφηβος να τις ενστερνιστεί.

Δεν μπορεί κανείς να παραγνωρίσει το γεγονός ότι τα περιστατικά παρενόχλησης μεταξύ εφήβων μπορούν να συμβούν με πολύ διαφορετικές μορφές και να πάρουν απειλητικές διαστάσεις. Πρώτα πρώτα, μια από τις διαστάσεις της διαδικτυακής παρενόχλησης είναι το grooming, όταν δηλαδή ένας ενήλικας πλησιάσει ένα παιδί με σκοπό να το εκμεταλλευτεί. Μια άλλη πτυχή του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι το hacking δηλαδή η έντονη προσπάθεια ενός ατόμου να εισέλθει παράνομα στο λογισμικό του υπολογιστή ενός εφήβου. Μία άλλη παράμετρος της ηλεκτονικής παρενόχλησης είναι το phishing, δηλαδή όταν κάποιος προσπαθήσει να περισυλλέξει τους κωδικούς πρόσβασης και τις προσωπικές πληροφορίες κάποιου άλλου ατόμου χωρίς την άδεια του. Κύρια επιδίωξη του θύτη είναι η χρηματική εξαπάτηση και η αδυσώπητη εκμετάλλευση του θύματος. Εκτός από τα παραπάνω η αποστολή ακατάλληλου περιεχομένου αποτελεί μια άλλη διάσταση της διαδικτυακής παρενόχλησης.Το περιεχόμενο αυτό πιθανόν να είναι επικίνδυνο, ακατάλληλο ή ανάρμοστο για την ηλικία του εφήβου, παρ’ όλα αυτά είναι διαθέσιμο ελεύθερα. Επομένως, οι διαστάσεις της διαδικτυακής παρενόχλησης είναι πολλές, απρόβλεπτες, και χωρίς αμφιβολία μπορούν να κλονίσουν το θύμα συθέμελα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως το φαινόμενο της διαδικτυακής παρενόχλησης δημιουργεί πολλαπλές αρνητικές συνέπειες που καιροφυλακτούν εις βάρος του θύματος. Αρχικά, η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθηση του ατόμου που υφίσταται διαδικτυακό εκφοβισμό πλήττεται έντονα τόσο ώστε σε μερικές περιπτώσεις να νιώθει το αίσθημα της ενοχής και της ανασφάλειας. Συμπληρωματικά, το θύμα αρχίζει να αναπαράγει αδιάλειπτα αρνητικές σκέψεις και η επίδοση των κοινωνικών δυνατοτήτων του μειώνεται σημαντικά. Ενίοτε, η αποχή από το σχολείο και από τις παρέες των συνομηλίκων αποτελεί πρόσκαιρο καταφύγιο. Επίσης, το θύμα πιθανότατα να έχει απότομες εναλλαγές στη διάθεσή του, τη διατροφή και τον ύπνο του· εκτός από τα παραπάνω είναι δυνατόν να προκαλέσει κατάθλιψη ή κατάσταση συνεχούς άγχους.

Αδιάψευστο γεγονός είναι ότι η διαδικτυακή παρενόχληση έχει πολλά αρνητικά

που μπορούν να σπρώξουν τους εφήβους σε ακραία φαινόμενα βίας αλλά και σε ψυχολογικά αδιέξοδα. Γι’ αυτό λοιπόν αδήριτη είναι η ανάγκη να κατανοήσουμε άμεσα τους κινδύνους που προκύπτουν ώστε να αποφύγουμε τα δυσάρεστα αποτελέσματα. Η οικογένεια αδιαμφισβήτητα είναι η κοιτίδα της κοινωνίας μας που μπορεί να προστατεύσει τους εφήβους από τα διάφορα αρνητικά επακόλουθα που προκαλεί ο διαδικτυακός εκφοβισμός. Πρωτίστως, η διατήρηση ενός καλού επιπέδου επικοινωνίας στην οικογένεια είναι ζωτικής σημασίας για την προστασία από τη διαδικτυακή παρενόχληση. Αυτό για να γίνει κατορθωτό θα πρέπει οι γονείς να επιλέξουν την κατάλληλη στιγμή για συζήτηση, η οποία είναι αναγκαίο να γίνεται πριν την πλοήγηση στο διαδίκτυο και όχι κατά τη διάρκεια ή στο τέλος· έχοντας έτσι ανοιχτό ένα δίαυλο επικοινωνίας με τα παιδιά. Επιπρόσθετα, ο διάλογος που θα έχουν οι γονείς με τους εφήβους για να είναι γόνιμος και εποικοδομητικός θα πρέπει οι γονείς να χρησιμοποιούν βάσιμα επιχειρήματα, να είναι προετοιμασμένοι για την αρνητική στάση των παιδιών τους και εάν αποτύχουν να είναι σε θέση να σκεφτούν νέους τρόπους επικοινωνίας με τα παιδιά τους. Αξίζει να επισημανθεί πως οι γονείς θα μπορούσαν να γίνουν οι ίδιοι μέρος της διαδικτυακής ζωής των παιδιών τους και να είναι εξοικειωμένοι με το διαδίκτυο. Αυτό θα συμβάλει και στους ίδιους τους εφήβους να μοιραστούν μαζί με τους γονείς τους τις διαδικτυακές τους εμπειρίες και ανησυχίες. Είναι ολοφάνερο λοιπόν ότι μείζονος σημασίας είναι οι γονείς να έχουν πάντοτε ανοιχτό το κανάλι επικοινωνίας με τα παιδιά τους προκειμένου οι έφηβοι να νιώθουν ασφάλεια και εμπιστοσύνη, ώστε να εξοπλιστούν κατάλληλα και να μπορούν να αντιμετωπίσουν οποιονδήποτε κίνδυνο που προέρχεται από τη διαδικτυακή παρενόχληση.

Είναι γεγονός που δεν επιδέχεται αμφισβήτησης ότι ο ρόλος που διαδραματίζει η εκκλησία μας στην πρόληψη του φαινομένου είναι πολύ σημαντικός. Πρώτα απ' όλα, η εκκλησία με τη μυστηριακή ζωή και τον θεοφώτιστο λόγο της καλεί το χριστιανό-έφηβο να βιώσει τις ατίμητες αρετές της και να αναπτύξει την προσωπικότητά του στο έπακρο. Κυρίως μέσω του ιερέα ο οποίος εμπνέει το ποίμνιο και εν συνεχεία το κατευθύνει να μετέχει ενσυνείδητα στα Άχραντα μυστήρια και τη λειτουργική ζωή της εκκλησίας μας. Τα ιερά μυστήρια μεταδίδουν την εν Χριστώ ζωή, ιδιαίτερα με το «μέγα» μυστήριο αυτό της Θείας Κοινωνίας ο χριστιανός αντλεί την πνευματική ζωή στην πιο μεγάλη της ένταση αφού ο πιστός λαμβάνει όχι μόνο τα δώρα του Αγίου Πνεύματος αλλά και Αυτόν τον αναστάντα Κύριο, μέσα στον οποίον υπάρχουν όλες οι πνευματικές χάριτες και δωρεές. Ως εκ τούτου, καμία κακία δεν θα εισχωρήσει στην καρδιά μας όταν ο Χριστός μας γεμίζει με τη παρουσία Του, όταν εισδύει στα μύχια της ψυχής μας και κυριαρχεί στα βάθη του εσωτερικού μας κόσμου. Εξίσου εγνωσμένης αξίας είναι το μυστήριο της Ιεράς Εξομολόγησης αφού μέσω αυτού αποκαθίσταται η πνευματική υγεία του εφήβου και η ψυχή του καθαρίζεται από κάθε ρύπο αμαρτίας.

Αναντίρρητα, τα κατηχητικά μαθήματα της εκκλησίας μας μπορούν και αυτά να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη του διαδικτυακού εκφοβισμού. Εν πρώτοις, τα κατηχητικά σχολεία ως πνευματικά φυτώρια εμπνέουν τους εφήβους να καλλιεργήσουν τις αρετές της ορθόδοξης πίστης οι οποίες αποτρέπουν την εμπλοκή τους σε ανάρμοστες πράξεις. Επιπρόσθετα, το κατηχητικό στοχεύει κυρίως στην καλλιέργεια της εκκλησιαστικής αγωγής των παιδιών, στην ανάπτυξή τους ως ελεύθερα άτομα μέσα στην εκκλησία και στη σταθερή πορεία τους προς την εν Χριστώ τελείωση. Επιπλέον, μέσω του κατηχητικού οι έφηβοι μαθαίνουν να μιμούνται τη συμπεριφορά του Χριστού και άλλων αγίων μορφών βοηθώντας έτσι τους νέους να επιλύουν τις συγκρούσεις τους με ειρηνικούς τρόπους χωρίς τον εκφοβισμό του ενός με του άλλου με τη χρήση του διαδικτύου. Οι διάφορες κατηχητικές δράσεις όπως αθλητικές, μουσικές, δραστηριότητες, κατασκηνώσεις προσδίδουν στο μάθημα έναν βιωματικό χαρακτήρα που προσφέρει στα παιδιά τη δυνατότητα αυτενέργειας, συμμετοχής στο μάθημα, κοινωνικοποίησης και διεξαγωγής γόνιμων συζητήσεων. Στα πλαίσια των κατηχητικών μαθημάτων, ωφέλιμη είναι η διοργάνωση από τις ενορίες ειδικών μαθημάτων και σεμιναρίων για γονείς και παιδιά, σχετικών με τις νέες τεχνολογίες και ιδιαίτερα για τη διαδικτυακή παρενόχληση. Οι συμμετέχοντες σ' αυτά θα έχουν την ευκαιρία να λάβουν απαντήσεις σε φλέγοντα ερωτήματα που τους απασχολούν και να εφοδιαστούν με τα κατάλληλα «όπλα» για να ξεπεράσουν τους κινδύνους που ελλοχεύουν στους ηλεκτρονικούς χώρους. Αβίαστα, λοιπόν, συνάγεται το συμπέρασμα πως εάν είσαι γενναίος και αν έχεις

θωρακιστεί πνευματικά από τη μητέρα σου εκκλησία, μπορείς τότε να χρησιμοποιήσεις τα όπλα της πνευματικής σου στρατιάς και να κατανικήσεις το κακό.

Λύσεις, τρόποι και δρόμοι για την επίλυση του προβλήματος υπάρχουν αρκεί όλοι μας να δραστηριοποιηθούμε. Η οικογένεια ως το ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας μας μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Κατ' αρχάς, η ορθή διαπαιδαγώγηση των παιδιών μπορεί να αποτελέσει αναντίλεκτα βάλσαμο για την ίαση του προβλήματος, αφού προσφέρει αμέτρητα ηθικά και πνευματικά αγαθά και ωφέλειες με τις οποίες μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Ένας από τους τρεις φωστήρες της εκκλησίας μας, ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος αναφερόμενος προς τους γονείς νουθετεί:*«Από τα πρώτα βήματά του ανάθρεψε το παιδί σου εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου. Σαν τους γλύπτες να καταβάλλετε κάθε προσπάθεια ώστε να κάνετε τα παιδιά σας θαυμάσια αγάλματα που να μοιάζουν με τον Θεό. Θα γίνουν δε, αν αφαιρείτε απ' αυτά κάθε περιττό, αν προσθέτετε ό,τι πρέπει, και κάθε μέρα τα επιθεωρείτε για να δείτε ποιό φυσικό ελάττωμα έχουν για να το εξαλείψετε».* Η οικογένεια λοιπόν έχει τη δυνατότητα να καλλιεργήσει στον έφηβο την αγάπη για το Χριστό και την εκκλησία μας, να μεταδώσει αναμμένη τη δάδα της πίστεως σε αυτό, καθώς και να διδάξει τις αξίες του χριστιανισμού. Όλα τα παραπάνω οδηγούν στην διάπλαση καλύτερου χαρακτήρα των παιδιών, παιδείας και συμβάλει στην έγκαιρη θεραπεία του προβλήματος. Επιπρόσθετα, οι γονείς στη προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα θα πρέπει και οι δύο να κρατήσουν κοινή στάση απέναντι στο θέμα, να δείξουν αμέριστο ενδιαφέρον προς το παιδί και να συνεργαστούν μαζί του ούτως ώστε να επιτευχθεί το βέλτιστο αποτέλεσμα. Ειδικότερα, θα πρέπει να κερδίσουν με υπομονή και επιμονή την εμπιστοσύνη των εφήβων, να τους ενθαρρύνουν να αποκαλύψουν τα προβλήματα που τους ταλανίζουν και να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα. Είναι αλήθεια ότι ο γονιός πρέπει να βρει τρόπους να τονώσει την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση στο παιδί του, να το απενοχοποιήσει από τη δυσάρεστη κατάσταση που έχει βρεθεί και να του επισημάνει ότι ο καθένας μπορεί να γίνει στόχος διαδικτυακού εκφοβισμού.

Είναι γεγονός αναντίλεκτο η εκκλησία μας ως πνευματικό ιατρείο έχει τη δυνατότητα να «γιατρέψει» τα θύματα που υφίστανται αυτό του είδους εκφοβισμού. Αρχικά, η εκκλησία, η πνευματική μητέρα μας, συνοδοιπορεί με τους εφήβους και τους καλεί σε αναζήτηση προτύπων αξιών και ιδανικών παραδείγματος χάριν, τις αρετές της αγάπης, της αλληλεγγύης, της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Αυτό γίνεται εφικτό αφού η εκκλησία βρίσκεται συνεχώς σε γόνιμο διάλογο με τους εφήβους για τις νέες προκλήσεις της εποχής μας όπως ο διαδικτυακός εκφοβισμός και κοντοστέκεται να αποκριθεί με αγάπη

και ουσιαστικό νόημα στις αγωνιώδες ερωτήσεις τους. Επιπρόσθετα, δια μέσου της εκκλησίας οι νέοι βρίσκονται κοντά στο Θεό ο οποίο πάντοτε μας ευλογεί και μας στηρίζει στις δύσκολες στιγμές. Με το Χριστό, ο Σταυρός της ζωής είναι ελαφρύτερος και αυτό γίνεται γιατί μας το λέει ο Κύριος*:«Ελάτε σε μένα όλοι όσοι κοπιάζετε και είστε φορτωμένοι, και εγώ θα σας αναπαύσω. Σηκώστε επάνω σας τον ζυγό μου και μάθετε από μένα επειδή είμαι πράος και ταπεινός στην καρδιά και θα βρείτε ανάπαυση μέσα στις ψυχές σας. Επειδή ο ζυγός μου είναι καλός και το φορτίο μου ελαφρύ»*. Ο Χριστός, λοιπόν, σηκώνει μαζί με εμάς τον Σταυρό μας. Ο Σταυρός του Χριστού μας δυναμώνει, μας ελαφρύνει τα βάρη, μας γλυκαίνει τα προβλήματα και μας στηρίζει. Η εν Χριστώ ζωή λοιπόν προσφέρει στον έφηβο ασφάλεια και ειρήνη. Η σημασία της ειρήνης στην Εκκλησία υπερβαίνει τη κοσμική έννοια της ηρεμίας αφού συνδέεται άρρηκτα με τη κατάσταση της κοινωνίας με τον Θεό και απομακρύνει το φόβο, την αγωνία και το άγχος που προκαλεί η διαδικτυακή παρενόχληση. Έτσι,ο νέος γεμίζει με δύναμη, θάρρος και ελπίδα, ώστε να αντιμετωπίσει άμεσα τις δυσκολίες της διαδικτυακού εκφοβισμού.

Παράλειψη θα ήταν να μην αναφέραμε τον ρόλο που διαδραματίζει ο ιερέας στη θεραπεία του προβλήματος. Ο ιερέας ως βιγλάτορας της πίστης μας καλείται αυτός περισσότερο να ασχοληθεί ποιμαντικά με τη αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος. Πρώτα πρώτα,ο ποιμένας προκειμένου να προσελκύσει και να θεραπεύσει το ποίμνιό του χρειάζεται να είναι ευέλικτος και να χρησιμοποιεί κάθε θεμιτό μέσο. Η διάκριση είναι μέγιστη αρετή για τον πνευματικό πατέρα, ο οποίος πρέπει να προσεγγίσει σωστά την κάθε προσωπικότητα κάθε εφήβου, ώστε να είναι σε θέση να προβεί στη σωστή θεραπεία και αγωγή. Παράλληλα, η πνευματική καθοδήγηση πρέπει να επιχειρείται εξατομικευμένα, ανάλογα με την ιδιοπροσωπία του κάθε εφήβου. Μόνο έτσι μπορεί να αποφέρει αποτελέσματα και να είναι λυτρωτική για τον ίδιο τον έφηβο. Συμπληρωματικά, πρέπει να είναι ποικίλος και ευπροσάρμοστος σε διάφορα περιβάλλοντα κατά το «γέγονα τοῖς πᾶσι τά πάντα, ἵνα πάντως τινά σώσω». Ακόμη, όταν επικοινωνεί με τους εφήβους, χρειάζεται να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στις διατυπώσεις του και να γνωρίζει πως κλειδί για οποιαδήποτε ενέργεια του ατόμου είναι η ελευθερία. Η συμβουλευτική του δεν πρέπει να δημιουργεί αισθήματα καταπίεσης και εξαναγκασμού αλλά ως μέσο ίασης του προβλήματος. Κύριο μέλημα του ποιμένα είναι να εκπαιδεύει τους εφήβους να υλοποιούν στην καθημερινή τους ζωή, όσα τους διδάσκει και να διατηρούν μια σταθερή πορεία. Συμπερασματικά, ο ιερέας έχει τη δυνατότητα να εφοδιάσει με τους καρπούς του Αγίου Πνεύματος τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού προκειμένου τα θεραπεύσει και έτσι να καταστεί ένας πνευματικός ιατρός.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι αναμφίλεκτα η

διαδικτυακή παρενόχληση αποτελεί ένα από τους κυριότερους κινδύνους του διαδικτύου αφού μπορεί να πάρει απειλητικές διαστάσεις και να προκαλέσει πολλές ολέθριες επιπτώσεις στον έφηβο· αρκεί οι νέοι να μεγαλώσουν ομαλά στους κόλπους της Εκκλησίας και μιας υγιούς χριστιανικής οικογένειας ώστε κατά την κρίσιμη ηλικία της εφηβείας θα διαθέτουν τα κατάλληλα πνευματικά αντισώματα για να την αντιμετωπίσουν. Συγχρόνως, η συμβολή της ζωής της εκκλησίας και της οικογένειας μπορεί να συνθέσει ένα πνευματικό φάρο για τη ριζική θεραπεία του προβλήματος.

Τελετή Βράβευσης Θ’ Παγκύπριου Μαθητικού Διαγωνισμού